

ARAŞTIRMA RESEARCH

Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Turkish Validity and Reliability Study of the Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale

Zeynep Belma Gölge¹ , Seda Akdemir¹

Öz

Bu çalışmanın amacı Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Çalışma 218 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Katılımcılardan Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği, Walch ve arkadaşları tarafından geliştirilen Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan katılımcı bilgi formun cevaplanması istenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği öncelikli açımlayıcı faktör analizi (AFA), ardından ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile sınanmış olup, ölçüt geçerliğinin sınanması için Pearson korelasyon katsayısına bakılmıştır. Ölçeğe ilişkin güvenilirlik değeri ise Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Katılımcıların 158'inin (%72.5) cinsiyetini kadın, 58'i (%26.6) erkek ve 1'i (%0.5) diğer olarak tanımlamıştır. DFA sonucunda uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (SRMR = .048, $\chi^2 = 437.534$, $df = 170$, $p < .001$ $\chi^2/df = 2.574$, IFI = 90, CFI = 90, RMSEA = .08). Madde faktör yüklerinin en düşük .50 en yüksek .84 olduğu görülmüştür. AFA ve DFA sonucunda ölçeğin tek faktörlü ve orjinal yapısına uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğe ait Cronbach alfa değeri .95, Guttman eşdeğer yarılar güvenilirlik katsayısı ise .93 olarak hesaplanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler doğrultusunda Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türk popülasyonu için güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Trans bireyler, cinsiyetçilik, transfobi.

Abstract

The purpose of this study was to adapt the Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale to use in Turkish population. The study was conducted with 218 university students. Participants were asked to fill out, Genderism and Transphobia Scale, the Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale developed by Walch et al., and demographic information form prepared by the researchers. Construct validity of the scale was first tested by exploratory factor analysis (EFA), followed by confirmatory factor analysis (CFA), and criterion validity of the scale was tested by Pearson correlation coefficient. The reliability value of the scale was calculated by Cronbach alpha coefficient. 158 (72.5%) of the participants defined their gender as female, 58 (26.6%) as male, and 1 (.5%) as other. CFA showed that the goodness of fit of the model was satisfactory (SRMR = .048, $\chi^2 = 437.534$, $df = 170$, $p < .001$ $\chi^2/df = 2.574$, IFI = 90, CFI = 90, RMSEA = .08). Factor loadings ranged from .46 to .84. The Turkish form of the scale showed one factor structure, which is fit with the original structure of the scale. The scale also demonstrated excellent internal consistency (Cronbach's alpha = .95, Guttman split-half coefficient = .93). Given the results of statistical analyses, The Attitudes Toward Transgendered Individuals is found to be valid and reliable to use in Turkish population.

Keywords: Transgendered individuals, genderism, transphobia.

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

✉ Zeynep Belma Gölge, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, Turkey
zbelma@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi/Submission date: 17.09.2019 | Kabul tarihi/Accepted: 14.11.2019 | Çevrimiçi yayın/Online published: 28.12.2019

TRANSSEKSÜELLERE yönelik yapılan akademik çalışmalar artmış olsa da trans bireylerin tanımlanması ve kavramsallaştırılmasında cinsiyet ve cinsel kimlik kavramlarının doğru ayırt edilememesinden dolayı sorun yaşanmaktadır (Lombardi 2009). Cinsiyet biyolojik iken, cinsel kimlik toplumsal değişkenlerden ve kişinin kendi cinsiyetini nasıl algıladığından etkilenmektedir (Siann 2005). Günümüzde yaygın olarak transseksüellik, cinsiyet kimliği (kendini kadın ya da erkek olarak hissetme) ya da cinsiyet ifadesi (kendini davranışta, tavırda ve/ya kıyafette kadın ya da erkek olarak ifade etme), bireyin kendi cinsiyetini geleneksel beklentilerden farklı yansıtmaları olarak tanımlanmaktadır (Walch ve ark. 2012).

Klinik anlamda DSM-III (American Psychiatric Association 1980) tarafından ilk olarak cinsel kimlik bozukluğu olarak tanımlanan transseksüellik, 2013 yılında DSM-V tarafından cinsiyet disforisi başlığı altında yeniden düzenlenmiştir (American Psychiatric Association 2013). Cinsiyet disforisinin erişkin erkeklerde %0,005-0,014, erişkin kadınlarda %0,002-0,003 oranında görüldüğü ifade edilmektedir (American Psychiatric Association 2013). Türkiye’de cinsiyet disforisinin epidemiyolojisini araştıran çalışmalar olmadığı için bu tablonun yaygınlık derecesi bilinmemektedir (Turan ve ark. 2015).

Cinsiyet disforisi teşhisi konulan kişilerle yapılan çalışmalarda kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri (Clements-Nolle ve ark. 2006, Hoshihai ve ark. 2010, Spack ve ark. 2012, Turan ve ark. 2015) sıklıkla görülmektedir. Madde kullanımı, depresyon, duygu durum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, somatizasyon ve yeme bozuklukları da trans bireyler arasında görülen bozukluklar arasındadır (Hepp ve ark. 2005, Hoshihai ve ark. 2010, Nemoto ve ark. 2011, Spack ve ark. 2012, Bockting ve ark. 2013, Turan ve ark. 2015). Trans bireylerde görülen depresyonun sosyal destek eksikliği, transfobi deneyimi, intihar düşünceleri, düşük eğitim ve gelir seviyesi ile ilişkili olduğu da belirtilmektedir (Nemoto ve ark. 2011). Bockting ve ark. (2013), trans bireylerin yaşadıkları psikolojik rahatsızlıkların cinsiyet disforisinden kaynaklanmadığını, trans bireylerin toplum içinde maruz kaldıkları damgalardan kaynaklandığını ifade etmektedirler. Özellikle toplumsal damgalar karşısında, trans bireylerin aile desteği, akran desteği ve kimliğinden duyduğu gururun koruyucu anlamda önemli faktörler olduğu belirtilmektedir (Bockting ve ark. 2013).

Trans bireylere yönelik olumsuz tutumlar cinsiyetçilik (genderism), cinsiyetçi saldırı (gender bashing) ve transfobi olarak 3 başlık altında değerlendirilebilir (Hill ve Willoughby 2005). Hill (2002), bu 3 kavramı tanımlamıştır. Transfobi, homofobiye oldukça yakın bir kavramdır. Kişide trans bireylere yönelik korku, tiksinti nefret uyandıran ve kişiyi trans bireylere olumsuz tepkiler vermeye yönelten bir durumdur (Hill 2002). Cinsiyetçilik ise, kökünü cinsiyet ayrımından almaktadır. Kurumsal politikalar ve kültürel inançlarda kendini göstermekte olan cinsiyetçilik, trans bireyleri ötekileştiren toplumsal bir tutumdur (Hill 2002). Cinsiyetçi saldırı ise, trans bireylere yönelik öfke ve nefretin şiddetle dışı vurulmuş halidir. Özetle, cinsiyetçilik, olumsuz kültürel bir tutum olarak ortaya çıkmakta, transfobi, bu tutumu korku, nefret ve tiksinti ile güçlendirmekte, cinsiyetçi saldırı ise bu inanın şiddetle ifade edilmesine neden olmaktadır (Hill 2002).

Trans bireyler üzerinde ciddi sonuçlar doğuran olumsuz tutumların anlaşılması ve tutumlar üzerinde etkili olan faktörlerin kültürel özellikler de dikkate alınarak incelenmesi önemlidir. Ülkemizde nefret suçları ile baş edebilmemiz için trans bireylere yönelik olumsuz tutum ve önyargıların tespit edilmesi gereklidir. Bu amaçla, trans bireylere

yönelik tutum ve önyargıları ortaya koymak için de özgül araçlara ihtiyaç vardır. Cinsel tercihleri nedeniyle azınlık olan gruplara ait ülkemizde geliştirilmiş ve dilimize adapte edilmiş çeşitli ölçekler hali hazırda kullanılmaktadır. Sakallı ve Uğurlu (2001) tarafından adapte edilen Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği, bu ölçeklerden biri olup eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Çiçek ve arkadaşları (2017), LGBT bireylere yönelik tutumları ölçmek amaçlı bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek, bu gruptaki bireylere yabancılaşma, cinsel tercihlerini aşırılık ve hastalık olarak görme alt boyutlarına sahip olup trans bireylere yönelik tutumları LGBT çatısı altında ölçmektedir. Trans bireylere yönelik tutumlara özgü Akın ve arkadaşları (2014) tarafından Türkçe'ye adapte edilmiş Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği (CTÖ) ise Hill ve Willoughby (2005) tarafından geliştirilmiş olup cinsiyetçilik, cinsiyetçi saldırı ve transfobinin ölçülmesine odaklanmıştır. CTÖ'de, trans bireyler maddelerin hedefi olarak açıkça tanımlanmamakta (Walch ve ark. 2012), tutumların yöneldiği hedef kitle muğlak olarak kalmaktadır. CTÖ'ye ait olan "Kız gibi davranan erkekleri döverim", "İnsanlar ya erkektir ya da kadındır" şeklindeki maddeler toplum tarafından beklenen cinsiyet rollerine aykırı davranan kişilere yönelik davranış, tutum ve inanışları ölçmektedir (Walch ve ark. 2012). Türkçe'ye uyarlaması yapılacak olan Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ) ise, cinsiyetçi saldırı gibi davranışa dökülmüş davranışlardan ve beklenen cinsiyet rollerine aykırı davranan kişilere yönelik tutumlardan ziyade trans bireylere yönelik bilişsel değerlendirmeleri ve duygusal tepkileri ölçmektedir.

Bu çalışmada özellikle hedef kitle olarak trans bireylerin tanımlandığı ve trans bireylere yönelik olumsuz tutumları tespit etmek amacıyla, Walch ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilen TYTÖ'nün Türkçe'ye uyarlanarak psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Türkiye'de trans bireylere yönelik tutum ve önyargıları ortaya koymak amacıyla yapılacak çalışmalarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçeğin Türkçe'ye kazandırılması, bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır. Çalışmada TYTÖ'nün Türkçe formunun orijinali ile benzer geçerlik, güvenilirlik sonuçlarına ve faktör yapısına sahip olduğu varsayımı sınanmaktadır.

Yöntem

Örneklem

Çalışma 225 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. 7 katılımcıya ilişkin veriler uç değer olduğundan dolayı çıkarılmış, 218 katılımcıya ait veriler kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 218 üniversite öğrencisininin 158'i (%72.5) cinsiyetini kadın, 58'i (%26.6) erkek ve 1'i (%0.5) diğer olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılanların yaş aralığı 18-29 olup, yaş ortalaması 21.07±1.93 yaştır. Katılımcılara ilişkin diğer bilgiler Tablo 1'de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Ölçekler

Katılımcı Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, okudukları üniversite ve trans bireylerle olan sosyal etkileşimlerine ait bilgi edinmeye yönelik soruların yer aldığı, araştırmacılar tarafından oluşturulan Katılımcı Bilgi Formu kullanılmıştır.

Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ)

Walch ve arkadaşları (2012) tarafından the Attitudes Toward Transgendered Individu-

als Scale (ATTI) ismiyle geliştirilen ölçek, Amerikan üniversite öğrencilerinde trans bireylere yönelik cinsiyetçi saldırı gibi davranışa dökülmüş tutumlardan ziyade trans bireylere yönelik bilişsel değerlendirmeleri ve duygusal tepkileri ölçme amaçındadır. Ölçeğin cevaplanmasından önce katılımcılara transeksüellik ve trans birey tanımları verilmektedir. Ölçek toplamda 20 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin her bir maddesi “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “karasızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde cevaplanabilmektedir. Ölçekteki 1, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 16 ve 17. maddeler ters olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça trans bireylere yönelik olumlu tutumlar artmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olup varyansın %56.7'sini açıkladığı gözlemlenmiştir. Maddelerin faktör yükleri .69 ile .82 arasında değişmektedir. Ölçüt geçerliliği için Hill and Willoughby (2005) tarafından geliştirilen CTÖ kullanılmış olup ölçeğin toplamıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür ($r = .85, p < .01$). Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı uygulanan iki örnekleme sırasıyla .96 ve .95 olarak hesaplanmıştır.

Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği (CTÖ)

Hill ve Willoughby (2005) tarafından Genderism and Transphobia Scale (GTS) adıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Akın ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formu toplamda 32 maddeden oluşmaktadırken Türkçe'ye adaptasyon çalışması esnasında 9. madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonu 31 maddeden oluşan 7'li Likert tipi ölçektir. Ölçekten alınan puan arttıkça transfobi ve cinsiyetçilik artmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin orijinal formda olduğu gibi üç boyutta (Ahlak/utanma, alay etme, şiddet) uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2 = 1199.30, sd = 450, RMSEA = .079, IFI = .82, CFI = .82$). Akın ve arkadaşları (2014) ölçeğe ait boyutları orijinal forma ait boyutlardan (genderism, transphobia and gender bashing) farklı olarak isimlendirmişlerdir. Orijinal formda ahlak-utanç ve alay etme boyutlarına ait maddeler birlikte puanlanmaktayken Türkçe formunda her 3 faktörün de ayrı puanlanmasına dair sonuçlar elde etmişlerdir. CTÖ'ye ait maddelerin faktör yükleri .24 ile .82 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik kat sayıları ahlak/utanma alt ölçeği için .81, alay etme alt ölçeği için .80, şiddet alt ölçeği için .80, ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde-test korelasyonları .30 ile .77 arasında değişmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin bilgiler

Değişken	Grup	N	%
Medeni Durum	Evli	2	98.2
	Bekar	214	0.9
Üniversite Türü	Devlet	136	62.3
	Vakıf	82	37.7
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	53	24.3
	2. Sınıf	48	22
	3. Sınıf	61	28
	4. Sınıf	54	24.8
Trans birey arkadaşınız var mı?	Var	39	17.9
	Yok	175	80.3

İşlem

TYTÖ'nün İngilizce formu ve Türkçe uyarlaması için gerekli izin, ölçeği geliştiren

yazarlardan biri olan S.E. Walch'dan elektronik posta yolu ile sağlanmıştır. Orijinal dili İngilizce olan ölçeğin Türkçe çevirisi, iki dili çok iyi bilen 5 akademisyene yaptırılmıştır. Her bir madde için 5 çeviri seçeneğinin yer aldığı bir form hazırlanmıştır. İki dili çok iyi bilen farklı beş kişiden her madde için 5 çeviri arasından en anlaşılır ve orijinaline en uygun seçeneğin belirlenmesi istenmiştir. Daha sonra ölçek, yazarlar ve bir İngilizce dil bilimci tarafından kültür ve anlam farklılıkları için tekrar gözden geçirilmiştir. Oluşturulan Türkçe form kullanılarak 18 yaş üstü farklı eğitim düzeyinden 30 kişi ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Katılımcılardan gelen, maddelerin anlaşılabilirliği ile ilgili geri bildirimler değerlendirilerek her bir madde için en anlaşılır ve orijinaline uygun olan cümlelerden oluşan Türkçe form oluşturulmuştur.

Veri toplama işlemi, araştırmacılar tarafından katılımcılara toplu olarak yüz yüze uygulanmıştır. Katılımcılara önce gönüllü katılmalarına dair araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve etik prensiplere uygun bir şekilde oluşturulan ve araştırmanın amacı, katkısı, riskleri, kişisel bilgilerin gizliliği, araştırmadan geri çekilme koşulları, araştırmacının irtibat bilgileri, oluşacak risklerin telafisi gibi bilgilerin yer aldığı aydınlatılmış onam formları dağıtılmıştır. Çalışmanın anonim olmasına dikkat edilmiş ve gizliliğin sağlanabilmesi için çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin imzaladıkları onam formları toplandıktan sonra zarf beraberinde ölçek formu dağıtılmıştır. Katılımcıların ölçeği daha rahat bir şekilde cevaplaması açısından form üzerine kimlik bilgilerine dair herhangi bir bilgi yazmamaları istenmiş ve doldurulmuş ölçek formları kapalı zarf içerisinde toplanmıştır.

İstatistiksel Analiz

TYTÖ'nün yapı geçerliliği, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve ardından doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılarak incelenmiştir. Ölçüt geçerliği için Pearson korelasyonu, ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayısı için ise Cronbach alfa değeri hesaplanmıştır. Cinsiyet ve trans birey arkadaşına sahip olma değişkenlerinin trans bireylere yönelik tutumlar üzerinde etkisi olup olmadığını sınaması için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. AFA, Cronbach alfa değerinin hesaplanması ve bağımsız örneklem t-testi için SPSS 24, DFA için ise AMOS 23 istatistik programları kullanılmıştır.

Bulgular

Madde Analizi

Öncelikle dağılımın normalliği test edilerek, veriler uç değerlerinden arındırılmıştır. Cronbach alfa katsayısı hesaplanmadan önce her madde için %27'lik alt grup ve %27'lik üst gruplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığını sınaması amacıyla Bağımsız Örneklem t-testi yapılmıştır. Tüm maddelerin alt ve üst grupları başarılı bir biçimde ayırt ettiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Madde toplam puan korelasyonlarının .46-.81 arasında değiştiği görülmüş tüm maddelere ait korelasyon katsayıları Tablo 2'de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlık denetimi için madde toplam puan korelasyonları ile Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Ölçeğe ait Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .95, Guttman eşdeğer yarılar güvenilirlik katsayısı ise .93 olarak hesaplanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Verilerin AFA için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi ile sınanmış olup KMO katsayısı .952 ve Bartlett's Testi değeri .000 olarak bulunmuştur. Temel bileşenler analizi yapılmış, ölçeğin orijinal formuna uygun olarak tek faktörlü bir yapı sergilediği ve varyansın %53.09'unu açıkladığı tespit edilmiştir. AFA sonuçlarına göre ölçeğin madde faktör yüklerinin .50-.84 arasında olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 2. Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin madde toplam korelasyonları ve %27' lik alt-üst grup farkına ilişkin t-test değerleri

Madde No	Madde Toplam Korelasyonları (N = 218)	%27'lik alt grup (N = 67)		%27'lik üst grup (N = 67)		t
	R	Ort.	ss	Ort.	ss	
Madde 1	.79***	2.34	.74	4.98	.12	-28.46***
Madde 2	.46***	1.85	.74	4.64	.48	-25.76***
Madde 3	.78***	2.91	.94	5.00	.00	-18.01***
Madde 4	.63***	2.94	.99	5.00	.00	-16.89***
Madde 5	.74***	2.17	.77	4.31	.46	-19.26***
Madde 6	.61***	1.64	.48	4.92	.26	-48.78***
Madde 7	.77***	1.70	.46	4.62	.48	-35.69***
Madde 8	.81***	2.76	.78	4.98	.12	-23.04***
Madde 9	.71***	2.25	.80	5.00	.00	-27.95***
Madde 10	.66***	2.02	.71	4.64	.48	-24.72***
Madde 11	.79***	2.28	.75	5.00	.00	-29.45***
Madde 12	.49***	1.58	.49	4.49	.50	-33.66***
Madde 13	.71***	2.04	.70	4.32	.47	-22.00***
Madde 14	.70***	2.25	.80	4.92	.26	-25.82***
Madde 15	.65***	2.34	.70	5.00	.00	-30.70***
Madde 16	.77***	2.28	.77	4.65	.47	-21.33***
Madde 17	.55***	1.88	.70	4.62	.48	-26.16***
Madde 18	.75***	1.52	.50	4.62	.48	-36.27***
Madde 19	.51***	2.20	.59	4.53	.50	-24.56***
Madde 20	.74***	2.17	.71	4.91	.28	-28.96***

***p<.001, Ort= ortalama, ss = standart sapma, t = gruplar arası farklılıklar

Doğrulatoryıcı Faktör Analizi

Ölçek uyarılama çalışması olduğundan doğrulatoryıcı faktör analizine (DFA) geçilmiştir. Uyum indekslerinden X² (Chi-square goodness-Ki-kare uyum testi)/df (Degrees of freedom-Serbestlik derecesi), SRMR (Standardized root mean square residual-Standardize edilmiş hataların ortalama karelerinin karekökü), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation-Tahmin hatalarının ortalamasının karekökü), IFI (Incremental Fit Index-Fazlalık uyum indeksi), CFI (Comparative Fit Index-Karşılaştırmalı uyum indeksi) incelenmiştir. Doğrulatoryıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri SRMR = .048, X² = 437.534, df = 170, p <.001 X²/df = 2.574, IFI = 90, CFI = 90, RMSEA = .08 olarak hesaplanmıştır. Madde faktör yüklerinin en düşük .46 en yüksek .83 olduğu görülmüştür. Şekil 1'de verilen ölçeğe ait yol diyagramında da görüldüğü gibi doğrulatoryıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal yapısına uyumlu

olduğu ve tek faktörlü olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Açıklayıcı faktör analizine ilişkin madde faktör yükleri

Madde No	Faktör Yüğü	Madde No	Faktör Yüğü
Madde 1	.833	Madde 11	.824
Madde 2	.500	Madde 12	.525
Madde 3	.825	Madde 13	.747
Madde 4	.683	Madde 14	.741
Madde 5	.779	Madde 15	.685
Madde 6	.657	Madde 16	.814
Madde 7	.803	Madde 17	.582
Madde 8	.845	Madde 18	.791
Madde 9	.749	Madde 19	.556
Madde 10	.707	Madde 20	.776

Tablo 4. Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği'ne ait korelasyonlar

	1	2	3	4	5
1. TYTÖ	-				
2. CTÖ Ahlak- utanç	-.86**	-			
3. CTÖ Alay	-.66**	.74**	-		
4. CTÖ Şiddet	-.58**	.63**	.77**	-	
5. CTÖ Toplam	-.84**	.96**	.87**	.78**	-
Ortalama	70.89	46.62	14.56	10.44	71.63
Standart Sapma	16.67	20.69	7.12	5.05	30.22

Pearson korelasyon, **p<.01, Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği (CTÖ), Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ)

Ölçüt Geçerliği

Ölçüt geçerliği için CTÖ kullanılmıştır. TYTÖ'nün, ahlak-utanç ($r = -.86$) ve alay ($r = -.66$) alt boyutları ile CTÖ'nün ($r = -.84$) toplam puanıyla yüksek düzeyde, şiddet ($r = -.58$) alt boyutu ile ise orta düzeyde negatif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Korelasyon katsayılarına ait ayrıntılı bilgi ve ölçekten alınan puan ortalamaları Tablo 4'te ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 5. Trans bireylere yönelik tutum ve cinsiyet değişkenine ilişkin t-testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	SH	t-Testi		
						t	Sd	p
TYTÖ	Kadın	158	73.39	15.20	1.20	3.70	214	.0001***
	Erkek	58	64.15	18.76	2.46			

***p<.001, ort= ortalama, SS= standart sapma, SH= standart hata, t= gruplar arası farklılıklar, Sd = serbestlik derecesi, Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ)

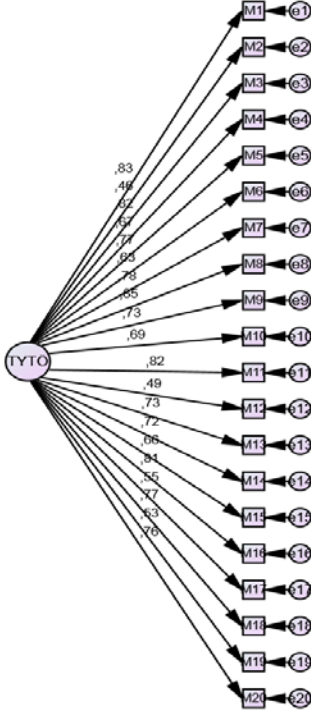
Diğer Bulgular

Trans bireylere yönelik tutumların cinsiyet ve trans birey arkadaşına sahip olma değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Kadın ($\bar{x} = 73.39$, S.S = 15.20) ve erkek ($\bar{x} = 64.15$, S.S = 18.76) katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur, $t(214) = 3.70$, $p = .000$ (Tablo 5). Trans birey arkadaşına sahip olan katılımcılarla ($\bar{x} = 82.51$, S.S = 15.40) trans birey arkadaşına olmayan katılımcılar ($\bar{x} = 68.62$, S.S = 15.76) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur, $t(57.13) = 5.06$, $p = .000$ (Tablo 6).

Tablo 6. Trans bireylere yönelik tutum ve trans birey arkadaşına sahip olmaya ilişkin t-testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	Ort.	SS	SH	t-Testi		
						t	Sd	p
TYTÖ	Var	39	82.51	15.40	2.46	5.06	57.13	.000***
	Yok	175	68.62	15.76	1.19			

***p<.001, ort.= ortalama, ss = standart sapma, Sh_i = standart hata, t = gruplar arası farklılıklar, Sd = serbestlik derecesi, Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (TYTÖ)

Şekil 1- Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği 'nin yol diyagramı ve faktör yükleri

Tartışma

Bu çalışmada Walch ve arkadaşları tarafından 2012 yılında geliştirilen TYTÖ'nün Türkçe'ye uyarlanması yapılmış ve psikometrik özellikleri değerlendirilmiştir. Ölçeğin daha önce Türkçe'ye uyarlanmasına ilişkin yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü ölçek madde sayısı dikkate alınarak belirlenmiş, 218 üniversite öğrencisinden elde edilen verilerle ölçeğe ait analizler tamamlanmıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarında her madde için en az 5 katılımcı olması gerekli görülmektedir (Büyüköztürk 2002). 20 maddeden oluşan TYTÖ'nün Türkçe uyarlama çalışması için örneklem sayısının yeterli olması açısından gerekli koşullar sağlanmıştır.

Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması ve Türkçe formunda açıklanan varyansın belirlenebilmesi için öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. KMO katsayısının .60'dan büyük ve Bartlett testinin istatistiksel olarak anlamlı olması

verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell 2007). Çalışmamızda da KMO değeri'nin .95 olması ve Bartlett testi değerinin anlamlı olması ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. AFA sonucunda ölçeğin orijinal formu ile uyumlu olarak tek faktörlü bir yapı sergilediği gözlenmiş, açıklanan toplam varyans orijinal formula benzerlik göstermiştir. Madde faktör yüklerinin en düşük .50 en yüksek .84 olduğu görülmüştür. Büyüköztürk (2002), .30-.59 arası yük değeri alan maddelerin orta düzeyde yük faktörüne sahip maddeler olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda, TYTÖ'nün 2, 12, 17 ve 19. maddeleri bu grupta değerlendirilebilir (Tablo 3). Ölçeğe ait orijinal formda, bu maddelerin yük faktörlerinin çalışmamıza göre daha yüksek olduğu ve sırasıyla .77, .76, .72 ve .72 olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda, diğer 16 maddenin ise yüksek düzeyde yük değeri alan maddeler olduğu belirlenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda ölçeğin orijinal yapısına uygun olup tek faktörlü olduğu doğrulanmıştır. Uyum iyiliği değerleri SRMR .048, $X^2= 437.534$ $Sd= 170$, $p < .001$ $X^2/df=2.574$, IFI=90, CFI=90, RMSEA=.08 olarak hesaplanmıştır. DFA sonuçlarındaki uyum iyiliği değerleri incelendiğinde X^2/df nin 3 veya 3'ten küçük olması kabul edilebilir uyum iyiliğini göstermektedir (Bollen 1989, Kline 2011). RMSEA ve SRMR değerlerinin .08'in altında olması beklenmekte (Byrne 2010) ve .00-.05 arasındaki SRMR değeri mükemmel uyum ölçütleri arasında değerlendirilmektedir (Browne ve Cudeck 1993). IFI ve CFI'nin ise .90 ve üzerinde olması kabul edilebilir bir uyum iyiliğine sahip olduğunu göstermektedir (Bentler 1990). DFA sonuçlarına göre, ölçeğin orijinal formuna uygun bir yapısının olduğu gözlenmektedir. Şekil 1'de verilen ölçeğe ait path diyagramında da görüldüğü gibi faktör yükü .30'un altında değer alan maddenin olmaması (Büyüköztürk 2002), ayrıca uyum iyiliği değerlerinin de kabul edilebilir düzeyde olması, ölçeğin bu çalışma grubu için geçerli olduğunu göstermektedir. TYTÖ'nün, Ngamake ve arkadaşları (2013) tarafından da Tayland'da uyarlama çalışması yapılmıştır. Ancak 6 madde ölçekten çıkarılmış ve ölçek 14 maddelik formuyla güvenilir ve geçerli olarak kabul edilmiştir. Türkçe formunda ölçeğin orijinal yapısıyla uyumlu bir yapı elde edilmiş olması, çalışmaya ait önemli sonuçlar arasındadır.

Ölçüt geçerliği için kullanılan CTÖ'nün toplam puanı ve alt boyutları arasında olumsuz yönde ilişki bulunması, katılımcıların cinsiyetçilik ve transfobi düzeyleri arttıkça, trans bireylere yönelik olumsuz tutumlarının da arttığını göstermektedir. Walch ve arkadaşları (2012), CTÖ'ye ait toplam puanlar ile TYTÖ arasında uyguladıkları iki farklı örnekleme sırasıyla -.85 ve -.88 düzeyinde yüksek bir ilişki tespit etmişlerdir. CTÖ'nün orijinal formu iki alt boyuttan oluştuğu için, ahlak-utanç ve alay alt boyutları birlikte değerlendirilmiş ve TYTÖ ile -.88 ve -.90 düzeyinde yüksek bir ilişki bulunmuştur (Walch ve ark. 2012). Cinsiyetçi saldırı alt boyutu ile ise sırasıyla -.29 ve -.38 düzeyinde düşük düzeyde ilişki belirlenmiştir (Walch ve ark. 2012). Çalışmamızda elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde TYTÖ'nün Türkçe formunun CTÖ'nün toplam puanı ($r = -.84$), ahlak-utanç ($r = -.86$) ve alay ($r = -.66$) alt boyutları ile orijinal formuna benzer ilişki içinde olduğu söylenebilir.

Cinsiyetçi saldırı alt boyutu ile ise ($r = -.58$) orijinal formuna göre daha yüksek düzeyde bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan puan ortalamasının ($= 70.89$) da orijinal formun uygulandığı iki çalışmadan (Walch ve ark. 2012, $= 72.2$, 76.6) daha düşük olduğu belirlenmiştir. Türk üniversite öğrencilerinin Amerika'daki üniversite öğrencilerine kıyasla trans bireylere yönelik olumlu tutumlarının daha düşük düzeyde

olduğu ve bu tutumların cinsiyetçi saldırıda bulunmayla daha yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Trans bireylere yönelik olumsuz tutumların geleneksel cinsiyet rollerini kabul etme (Konopka ve ark. 2019) ve homofobi ile de yüksek düzeyde ilişkili olabileceği (Hill ve Willoughby 2005, Ngamake ve ark. 2013) önceki çalışmalara ait bulgular arasındadır. Sakallı ve Uğurlu (2002) da eşcinsellere yönelik tutumlar üzerine yaptıkları çalışmada Türk toplumunda geleneksel cinsiyet rollerinin oldukça yüksek düzeyde kabul edildiğini, duygusal ve cinsel ilişkinin yalnızca kadın ve erkek arasında olabileceğine inanıldığını ifade etmişlerdir (s.61). Önceki çalışmalar da değerlendirildiğinde, Türk üniversite öğrencilerindeki trans bireylere yönelik olumsuz tutumların daha yüksek düzeyde ve cinsiyetçi saldırı ile daha fazla ilişkili olmasının geleneksel cinsiyet rollerini yüksek düzeyde kabul etme ile ilişkili olabileceğini düşünmekteyiz.

Ölçeğin güvenirlik çalışmasında madde analizleri yapılmış ve Cronbach alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı, Likert tipi puanlamalarda kullanılması uygun bir iç tutarlılık yöntemi olarak gösterilmektedir (Ercan ve Kan 2004). Her madde %27'lik alt ve üst grupları başarılı bir biçimde ayırmaktadır. Ek olarak, madde toplam puan korelasyon katsayıları .46-.81 arasında bulunmuştur. Her bir maddenin ölçekle en az .30 düzeyde ilişkili olması iç tutarlılık için önemli görülmektedir (Can 2013). Ölçeğin orijinal formuna ait madde toplam korelasyon katsayıları raporlanmadığından çalışmamızdaki sonuçlarla karşılaştırma yapılamamaktadır. Ancak ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısının ($\alpha = .95$), orijinal form olduğu görülmektedir. Cronbach alfa katsayısının .60'dan büyük olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar 2004).

Cinsiyet ve trans birey arkadaşına sahip olma değişkenlerinin trans bireylere yönelik tutumlar üzerine etkilerinin incelendiği bağımsız örneklem t-testlerinde literatürdeki genel kanyaya ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmamızdaki örnekleme kadınların erkeklerle, trans birey arkadaşları olanların ise olmayanlara kıyasla trans bireylere yönelik daha olumlu tutumlar içinde olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Başta Walsh ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada olmak üzere, önceki çalışmalarda da erkeklerin transfobi düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu anlamlı olarak bulunmuştur (Hill ve Willoughby 2005, Nagoshi ve ark. 2008, Woodford ve ark. 2012, Norton ve Herek 2013, Fisher ve ark. 2017, Konopka ve ark. 2019). Cinsel tercihleri nedeniyle azınlık olan gruplara mensup arkadaşları olan kişilerin olmayanlara göre bu gruplara daha olumlu tutumlar içinde olduğu da önceki yapılan çalışmaların bulguları arasındadır (Sakallı ve Uğurlu 2001, Sakallı 2002, Ngamake ve ark. 2013, Norton ve Herek 2013, Barbir ve ark. 2016, Kanamori ve Cornelius-White 2017). Sakallı ve Uğurlu (2001) eşcinsellere yönelik tutumlarla ilgili yaptıkları çalışmada, eşcinsel bireylerle arkadaş olan katılımcıların önceden olumlu tutumlara sahip olmadan eşcinsel bireylerle arkadaş olamayacaklarını belirtmiştir. Trans bireyler için de bu durumun geçerli olup olmadığı gelecek çalışmalarda incelenebilir.

Trans bireylere yönelik olumsuz tutumlar, toplum içinde ekonomik ayrımcılık, dışlanma, cinsel saldırıya maruz kalma, toplum geneline göre 2 kat daha fazla şiddet görme ile sonuçlanmakta (Lombardi ve ark. 2002), sonucunda trans bireyler kendilerini reddeden aile bireyleri ve arkadaşlarıyla iletişimi kesmekte ve sosyal ortamlarda kabul edilmek için trans birey olduklarını saklamaktadırlar (Nemoto ve ark. 2011). Lombardi ve arkadaşları (2002), yaptıkları çalışmada transseksüel katılımcıların %59.5'inin şiddet mağduru olduğunu, %55.5'inin sokakta aşağılama ya da sözlü tacize maruz kaldığını,

%37.1'inin ekonomik ayrımcılığa maruz kaldığını tespit etmişlerdir. Trans bireyler, sağlık çalışanlarıyla olan etkileşimlerinde de etik dışı davranışlara maruz kaldıklarını, yaşadıkları olumsuz deneyimlerin ardından sağlık kuruluşlarına başvurma konusunda tedirginlik yaşadıklarını da ifade etmektedirler (Karataş ve Buzlu 2018). Yapılan akademik çalışmalarda trans bireyler ve diğer azınlık gruplara yönelik olumsuz tutumların muhafazakarlık, cinsiyetin değişmezliğine inanç (Norton ve Herek 2013), dindarlık (Bonthuys ve Erlank 2012, Fisher ve ark. 2016), sosyal baskınlık, sağ görüşlü olma, cinsiyete dair biyolojik ve kültürel inanışlar (Konopka ve ark. 2019), otoriterlik (Nagoshi ve ark. 2008) gibi değişkenlerle ilişkili olabileceği belirtilmektedir.

Trans bireylere yönelik olumsuz tutumları etkileyen ve bazıları yukarıda belirtilen çeşitli faktörlerin incelenmesi için Türkçe'ye trans bireylere yönelik tutumları ölçen bir ölçek kazandırılması bu çalışmanın hedeflerinden biridir. Trans bireylerin maruz kalabilecekleri olası şiddet ve ayrımcılık politikalarına yönelik tedbirlerin alınması için, olumsuz tutumları etkileyen değişkenlerin Türk örnekleminde ortaya çıkarılması gereklidir.

Araştırmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Örneğimiz üniversite öğrencileri ile sınırlıdır. Ancak ölçeğin orijinalinin Amerikalı üniversite öğrencileri ile çalışılarak geliştirilmesi, bu çalışmada da üniversite öğrencileri ile çalışmayı öncelikli kılmış ve Türkçe formunun orijinali ile benzer psikometrik özelliklere sahip olduğu varsayımımızı güçlendirmiştir. Gelecekte yapılacak çeşitli çalışmalarda, ölçeğin psikometrik özelliklerinin genel popülasyonda ve trans bireylerin zaman zaman olumsuz deneyimler yaşadığı belirlenen sağlık çalışanlarında sınanması ölçeğin kullanım alanlarını artıracaktır. Araştırmanın diğer bir kısıtlılığı ölçeğe ait test-tekrar test uygulamasının yapılmamasıdır. Gelecek çalışmalarda ölçeğe ait test-tekrar test güvenilirliğinin de test edilmesi faydalı olacaktır.

Sonuç olarak, TYTÖ'nün Türkçe formunun üniversite öğrencileri örnekleminde yapı ve ölçüt geçerliliği ile güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de trans bireylere yönelik tutum ve önyargıları ortaya koymak amacıyla yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akın A, Uğur E, Akın U, Pezuk B, Gönülalan GD, Çebiş T, Doğa R, Yılmaz E et al. (2014) Cinsiyetçilik ve Transfobi (Cinsiyet Değiştirme Korkusu) Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirliği. 21. Uluslararası Cinsel Sağlık Kongresi, 17-20 Nisan 2014 Antalya, Türkiye.
- American Psychiatric Association (1980) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (3rd ed.) Washington, DC, American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed.) Washington, DC, American Psychiatric Association.
- Barbir LA, Vandevender AW, Cohn TJ (2016) Friendship, attitudes, and behavioral intentions of cisgender heterosexuals toward transgender individuals. *J Gay Lesbian Ment Health*, 21(2): 154-170.
- Bentler PM (1990) Comparative fit indexes in structural models. *Psychol Bull*, 107(2): 238.
- Bockting WO, Miner MH, Swinburne-Romine RE, Autumn Hamilton A, Coleman E (2013) Stigma, mental health, and resilience in an online sample of the US transgender population. *Am J Public Health*, 103:943-951.
- Bollen KA (1989) *Structural Equations with Latent Variables*. New York, Wiley.
- Bonthuys E, Erlank N (2012) Modes of (in)tolerance: South African Muslims and same-sex relationships. *Cult Health Sex*, 14:269-282.
- Browne MW, Cudeck R (1993) Alternative ways of assessing model fit. In *Testing Structural Equation Models* (Eds KA Bollen, JS Long): 136-162. Beverly Hills, CA, Sage.

- Byrne BM (2010) *Structural Equation Modeling with Amos: Basic Concepts, Applications, and Programming*. New York, Routledge.
- Büyükköztürk Ş (2002) Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32:470-483.
- Clements-Nolle K, Marx R, Katz M (2006) Attempted suicide among transgender persons. *J Homosex*, 51:53-69.
- Çiçek K, Turanlı A, Sapancı A (2017) Attitude scale towards LGBTI individuals: Validity and reliability study. *Journal of Pedagogical Research*, 1(1):34-42.
- Ercan İ, Kan İ (2014) Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30:211-216.
- Fisher AD, Castellini G, Ristori J, Casale H, Giovanardi G, Carone N et al. (2017) Who has the worst attitudes toward sexual minorities? Comparison of transphobia and homophobia levels in gender dysphoric individuals, the general population and health care providers. *J Endocrinol Invest*, 40:263-273.
- Hepp U, Kraemer B, Schnyder U, Miller N, Delsignore A (2005) Psychiatric comorbidity in gender identity disorder. *J Psychosom Res*, 58:259-261.
- Hoshihai M, Matsumoto Y, Sato T, Ohnishi M, Terada S, Kuroda S (2010) Psychiatric comorbidity among patients with gender identity disorder. *Psychiatry Clin Neurosci*, 64: 514–519.
- Hill DB (2002) Genderism, transphobia, and gender bashing: A framework for interpreting anti-transgender violence. In *Understanding and Dealing with Violence: A Multicultural Approach* (Eds B Wallace, R Carter): 113-136. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hill DB, Willoughby BLB (2005) The development and validation of the genderism and transphobia scale. *Sex Roles*, 53:531-544.
- Karakoç FY, Dönmez L (2014) Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 40:39-49.
- Kanamori Y, Cornelius-White JHD (2017) Counselors' and counseling students' attitudes toward transgender persons, *J LGBT Issues Couns*, 11: 36-51.
- Karataş S, Buzlu S (2018) Transseksüel bireylerin sağlık hizmeti almada yaşadıkları güçlükler. *Lectio Scientific Journal of Health and Natural Sciences*, 2(2): 70-81.
- Kline RB (2011) *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York, The Guilford Press.
- Konopka K, Prusik M, Szulawski M (2019) Two sexes, two genders only: Measuring attitudes toward transgender individuals in Poland. *Sex Roles*, doi: 10.1007/s11199-019-01071-7.
- Lombardi EL, Wilchins RA, Priesing D, Malouf D (2002) Gender Violence. *J Homosex*, 42:89-101.
- Lombardi E (2009) Varieties of transgender/transsexual lives and their relationship with transphobia. *J Homosex*, 56: 977-992.
- Nagoshi JL, Adams KA, Terrell HK, Hill ED, Brzyu S, Nagoshi CT et al. (2008) Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles*, 29:521-531.
- Nemoto T, Bödeker B, Iwamoto M (2011) Social support, exposure to violence and transphobia, and correlates of depression among male-to-female transgender women with a history of sex work. *Am J Public Health*, 101:1980–1988.
- Ngamake ST, Walch SE, Raveepatarakul J (2013) Validation of the Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale in Thailand. *Int J Transgend*, 14:158-170.
- Norton AT, Herek GM (2013) Heterosexuals' attitudes toward transgender people: Findings from a national probability sample of U.S. adults. *Sex Roles*, 68:738-753.
- Özdamar K (2004) *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir, Kaan Kitabevi.
- Sakallı N, Uğurlu O (2001) Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students' attitudes towards homosexuality. *J Homosex*, 42:53-61.
- Sakallı N, (2002) The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of Turkish college students. *J Homosex*, 42:53-63.
- Siann G (2005) *Gender, Sex and Sexuality: Contemporary Psychological Perspectives*. London, Taylor and Francis.
- Spack NP, Edwards-Leeper L, Feldman HA, Leibowitz S, Mandel F, Diamond AD et al. (2012) Children and adolescents with gender identity disorder referred to a pediatric medical center. *J Pediatr*, 129:418-425.
- Tabachnick BG, Fidell LS (2007) *Using Multivariate Statistics*. Boston, Pearson/Allyn & Bacon.
- Turan Ş, Poyraz C, İnce E, Sakallı-Kani A, Emül HM, Duran A (2015) Cinsiyet değiştirme ameliyatı için psikiyatri kliniğine başvuran transseksüel bireylerin sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Türk Psikiyatri Derg*, 26:153-160.
- Walch SE, Ngamake ST, Francisco J, Stitt RL, Shingler KA (2012) The attitudes toward transgendered individuals scale: psychometric properties. *Arch Sex Behav*, 41:1283–1291.
- Woodford MR, Silverschanz P, Swank E, Scherrer KS, Raiz L (2012) Predictors of heterosexual college students' attitudes toward LGBT people. *J LGBT Youth*, 9:297-320.

Yazarların Katkıları: Tüm yazarlar, her bir yazarın çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladığını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğunu kabul etmişlerdir.

Etik Onay: Çalışma Yerel Etik Kurul tarafından onaylanmıştır. Tüm katılımcılardan yazılı aydınlatılmış onam alınmıştır.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Authors Contributions: All authors attest that each author has made an important scientific contribution to the study and has assisted with the drafting or revising of the manuscript.

Ethical Approval: The study was approved by the Local Ethics Committee. Written informed consent was obtained from all participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Ek. Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği

Transseksüellik, cinsiyet kimliği (kendini kadın ya da erkek olarak hissetme) ya da cinsiyet ifadesini (kendini davranışta, tavırda ve/ya kıyafette kadın ya da erkek olarak ifade etme) bireyin kendi fiziksel cinsiyetini geleneksel beklentilerinden farklı olarak yansıması olarak tanımlanmaktadır. Trans birey ise, cinsiyet değiştirme ameliyatı aşamasından olan, ameliyat olmuş ya da hiç ameliyat olmamış kişileri kapsamaktadır. Trans bireyler, yanlış cinsiyette doğduklarını hissederler ve bunun yanında cinsiyet kimliklerini ifade etmek için ait hissettikleri cinsiyetin kıyafetlerini giyerler.

Değerli Katılımcı

Bu ölçek sizin trans bireylerle çalışırken veya etkileşimde bulunurken nasıl hissettiğinizi değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. İfadelerin doğru ve yanlış cevabı bulunmamaktadır. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyun ve aşağıda yer alan şıklar arasında sizin düşünceni en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyin.

1. Transseksüelliğin normal olarak kabul edilmesi toplumun yararındır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
2. Trans bireylerin çocuklarla çalışmasına izin verilmemelidir. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
3. Transseksüellik ahlaksızlıktır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
4. Trans bireylere hitap eden tüm barlar kapatılmalıdır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
5. Trans bireyler topluma katkı sağlayan bireylerdir. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
6. Transseksüellik günahtır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
7. Transseksüellik aile kurumunu tehlikeye sokar. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
8. Trans bireyler toplum içerisine tamamen kabul edilmelidir. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
9. Trans bireylerin öğretmenlik yapmaları yasaklanmalıdır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
10. Transseksüellikte kısıtlamalar olmamalıdır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
11. Trans bireylerden mümkün olduğunca kaçınıyorum. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
12. Trans bir bireyle yakın şekilde çalışırken kendimi rahat hissederim. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
13. Trans bireylerin bulunduğu sosyal etkinliklere katılmaktan keyif alırım. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
14. Komşumun cinsiyet trans bir birey olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
15. Trans bireylerin, toplum içinde karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymesine izin verilmemelidir. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
16. Trans bireylerle arkadaşlık etmek isterim. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
17. En yakın arkadaşımın trans bir birey olduğunu öğrensem kendimi rahat hissederdim. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
18. Yakın aile üyelerinden biri trans bir birey ile duygusal ilişkiye girse bundan rahatsızlık duyardım. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
19. Trans bireyler gerçekte gizli eşcinsellerdir. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum
20. Trans bireylerle duygusal ilişki yaşayan kişilerin psikolojik tedaviye ihtiyacı vardır. ( ) kesinlikle katılıyorum ( ) katılıyorum ( ) kararsızım ( ) katılmıyorum ( ) kesinlikle katılmıyorum

Puanlama

1. Her madde için “kesinlikle katılıyorum” 1, “katılıyorum” 2, “kararsızım” 3, “katılmıyorum” 4, “kesinlikle katılmıyorum” 5 puan almaktadır.
2. 1,5,8,10,12,13,14,16,17. maddeler ters olarak puanlanmaktadır.
3. Ölçeği toplam puanı hesaplanmakta olup en az 20 en fazla ise 100 puan alınmaktadır. Alınan puan arttıkça trans bireylere yönelik olumlu tutumlar da artmaktadır.